

ПРИКАЗИ

Хамид Хаџибеговић: ЦИЗЈА ИЛИ ХАРАЧ, Прилози за оријенталну филологију и историју југословенских народа под турском управом, Сарајево, 1953, свеска III-IV, стр. 55—135, и 1955, св. V, стр. 43—102.

Оријентални институт у Сарајеву бави се врло активно проучавањем историје наших народа под турском управом. Овај институт почео је 1950 издавати часопис *Прилози*. Овај часопис излази једанпут годишње и у њему је досада објављен низ значајних докумената и чланака који се односе на поједина питања из овога времена наше историје.

Хамид Хаџибеговић, научни сарадник овог Института, објавио је неколико превода турских докумената са коментаром а такође и неколико чланака. Најзначајнији његов рад је овај у коме обрађује питање харача. Писац излаже у првом реду појам, начела и циљ ове установе по шеријатском праву. Он прати њен развој кроз историју, а нарочито турску историју, износећи друштвене чиниоце који су на то утицали.

Цизја или харач је лични порез који су годишње плаћали поданици: хришћани и Јевреји. Она се по правилу прибира само од мушкараца способних за рад. Од тога су ослобођене жене, малолетници, болесници, старци, калуђери и они који врше какве војне и грађанске службе у државној управи („војнуци“, мартолози, кнезови итд).

Харач се плаћао по правилу по особи. Међутим, у европском делу Турске плаћао се по димовима све до 1690. Висина харача одређивала се према имовном стању. Постојале су по правилу три категорије: богати који су плаћали четири дуката, средње имућни који су плаћали два дуката и сиромашни који су плаћали један дукат. За наше крајеве као граничне крајеве правило се и даље изузетак. Ту се по одлукама централне управе од 1692 наплаћивало на име харача по један дукат годишње од обвезника. Харач се плаћао обично у ратама. Побирали су га нарочити повереници. Они су то вршили раније непосредно и лично, а доцније, крајем XVI века, увео се обичај издавања под закуп (илтизам). То је довело до великих злоупотреба и нереда. Турска је настојала у више махова да те недостатке уклони, али су ти напори остали у већини случајева без успеха. Харач је укинут 1855 када је Турска увела нов порески систем по узору на европске земље.

Писац своје излагање поткрепљује низом оригиналних турских докумената. Отуда су његови закључци чврсто постављени а његово излагање убедљиво написано. Неке важније документе писца прилаже на турском у препису и преводу. Ова исцрпна и документована расправа је користан прилог за изучавање наше привредне и правне историје под турском владавином.

М. Беговић

Богдан Мајсторовић: КОМЕНТАР ЗАКОНА О ОПШТЕМ УПРАВНОМ ПОСТУПКУ, Београд, издање часописа „Нова администрација“, 1957, 314, стр. цена 600 дин.

Доношење Закона о општем управном поступку претставља значајан датум у изградњи нашег правног система. Отсуство једног законског прописа о регулисању материје општег управног поступка претстављало је прилично велику празнину у нашем правном